

tochten en hun uitwerking verraden, die hij met iederen gewonen sterveling deelt. En Oscar Wilde beweert in het aphoristische aanhangsel van zijn Dorian Gray, dat de hoogste zoowel als de laagste vorm van critiek een soort zelfbiografie is. Is het al van twijfelachtige waarde, de beteekenis van een kunstenaar in het exacte detail van zijn biografie te willen neerleggen, de romantische tooi stemt bij een leven gelijk dat van Modigliani des te bedenkelijker, daar zij met de droefgeestigste dessous van de Parijsche bohème speculeert. In den bloeitijd van de film — sonore, parlant et chantant — belooft dat echter het noodige succes. De beste en geloofwaardigste Modigliani-anecdotes worden verteld in het ook met betrekking tot Utrillo belangrijke herinneringsboek van Francis Carco „De Montmartre au Quartier latin” en in de levensgeschiedenis van Maurice de Vlaminck „Tournant dangereux”. Men vindt ze ook afgedrukt in het werk, dat Arthur Pfannstiehl ter herdenking van den sterfdag van Modigliani liet verschijnen (Editions Marcel Scheur, Parijs). Voor het overige vermeed deze eigenlijke biograaf het angstvallig, een anecdotischen toon te laten hooren. Maar geen van de karaktertrekken ontbreekt, die Modi — zoo werd de schilder in den kring van zijn vrienden bij afkorting genoemd — tot een zoo dikwijls ontroerend voorbeeld van den peintre maudit stempelen. Arthur Pfannstiehl — en dit doet bijzonder sympathiek aan — is echter allermint van plan het genre larmoyant te bevorderen.

Fundamenteel is Pfannstiehls boek in zooverre, dat het voor het eerst het leven van Modigliani in alle uitvoerigheid uit de eerste hand vertelt en met de uiterste nauwkeurigheid het materiaal bijeenbrengt, dat ook de toekomstige beschouwing en iedere ernstige bestudeering van Modigliani en zijn werk zal kunnen dienen. Het is ontstaan uit bijna pijnlijke kennis van zaken, bevat een gedetailleerden catalogus van zijn werken, een lijst van tentoonstellingen met alle gewenschte gegevens, alsmede een uitvoerige literatuuropgave, waarvan als voornaamste aanwinst zij vermeld de aan Modigliani gewijde speciale aflevering van het Italiaansche kunsttijdschrift „Poligoni”. Het boek is ook voorzien van rijk illustratiemateriaal naar schilderijen, teekeningen en beeldhouwwerken, de reproducties van den kunstenaar, zijn doodsmasker en zijn palet — de signatuur daarop is een zoowel voor den schilder als voor den mensch zeer karakteristieke blague — zijn bijzonder opvallend. Daar de auteur zijn bronnen zelf ten deele moest ontsluiten, verneemt men menige bijzonderheid, die, tot dusver onbekend, niet weinig geschikt is, het inzicht te helpen bevorderen. Zoo sommige mededeelingen uit zijn jeugd, die zoowel de intelligentie als den vroegen dood van den kunstenaar illustreeren. In de aesthetische waardeering zou men daarentegen meer hebben verwacht, zou men minder reserve hebben gewenscht. Want hoe voortreffelijk beschreven, hoe grondig de ontwikkeling van den schilder wordt gevolgd en uitgebreid — want nadat Modigliani